

ספר

יתגבר כארי

קימה של שחרית
הכנה לתפילה

רבינו הגר"י סלנטר זללה"ה כתב: "אם פגע בכ מנוול זה (היצה"ר) משכהו לבית המדרש שלו", לכל יצר ולכל נסיון ישנו בית מדרש מיוחד, והוא העסק בהלכותיו, אשר טמונה בזה הסגולה של ניצוח היצר ההוא והעמידה בנסיבותיו. (על שורח"א עמ' ר"ג)

מְהַדְרָה מְנַקֶּדֶת

הספר היה לעיני
מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א.
מרן שיבח את הספר
וכשהבחין בכך שאני מחכה לקבל חזרה
את עותק ההגהה של הספר
פנה אלי ושאל: הדפסת את הספר?
כשהשבתי בשלילה אמר: כשתדפיס את הספר ותביא
לי עותק חדש אחזיר לך את העותק הישן.
כשנכנסתי לקבל את הסכמת מרן לפרסום הנוסח הנ"ל הוסיף:
"הספר יפה מאוד, עיינתני בו הרבה".
ולאחר מכן אמר שחלק מהדברים הראה גם לאחרים.

©

כל הזכויות שמורות
מען: ת.ד. 8314
בית שמש

פעיה"ק **ירושלים** תובב"א

מהדורה ראשונה: שבט תשס"ז
מהדורה שלישית מנוקדת
שבט תש"ע

נדפס על נייר שאין בו חשש חילול שבת ח"ו

דברים אחדים למהדורה השלישית

אודה ה' בכל לבב, בשער בת רבים אהללנו, על רוב חסדו עלי ועל מתנת חינוך שחנני, שספר זה התקבל בחיבה רבה על גדולי ישראל, רבנן ותלמידיהון וכל עמך בית ישראל. דבר המורה על נחיצותו הרבה של הליקוט בענין חשוב זה.

ובאשר שתי המהדורות הראשונות ספו תמו, אמרתי להעלותו שוב בס"ד על מזבח הדפוס, עם תיקונים, השלמות והוספות שהתחדשו בבית המדרש בעקבות המשך עיסוקי בספר ובנושאי, ובעקבות תגובות, הערות והארות שקיבלתי מאנשים שונים שהספר הגיע לידיהם. ואביע בזה גם רגשי תודתי לכל מי שהעיר והאיר בעניני הספר והעמידני על האמת.

הנני להודות למשגיח הגה"צ ר' יעקב יצחק אליעזר מייזליש שליט"א על הרשות להעתיק מספרו הנפלא "שיחות בעבודת ה'".

דבר נוסף שנתחדש במהדורה זו הוא ניקוד הספר. ויהא רעוא מן קדם מרא שמיא שיהיה הכל לתועלת ולתכלית הרצויה.

יהר"מ ה' או"א שיבנה ביהמ"ק במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך ושם נעבדך ביראה כימי עולם וכשנים קדמוניות.

"הפעם אודה את ה' " (בראשית ל, לה)

עם יציאתה לאור עולם של **המהדורה הרביעית** (הוצאה שמינית) של הספר – אודה לבורא ית' על כל חסדיו אשר הפליא עמי, ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה.

למהדורה זו צורף גם קונטרס "קיצור ספר חוסן יהושע" (מאמר א) – עצות נפלאות למעשה לשקידת התורה, שזכני בורא עולם להוציא לאור עולם, וכבר נדפס כמה פעמים במהדורות כ"ט, ועתה קנה מקומו בסוף ספר זה.

ואקווה שבזה ששני חיבורים אלה, האחד בעניין התפילה, והאחר בעניין לימוד התורה, נמצאים באכסניה אחת, יהיה הספר ל'בית גדול' – בית שמגדלין בו תורה ותפילה [ראה מגילה כז,א].

שבט ת'הא ש'נת ע'בודת ה'לב לפ"ק ת'הא ש'נת ע'מל ה'תורה לפ"ק

מִפְתָּח

הסכמות ומכתבי ברכה

איש הנשמה:

מאמרו של הגאון הצדיק רבי שלמה ברענודה זצ"ל

שער קימה של שחרית:

א	החיוב להתגבר כְּאִרִי בְעֲשִׂית הַמְצֹוֹת וּמִדּוֹעַ הוא שִׁיף בְּמִיָּחַד בְּהַשְׁכַּמַת הַבִּקְרָה	פָּרָק א:
יג	שְׁנָה בְּשִׁעוֹר מִסְפִּיק	פָּרָק ב:
יט	זְמַן תּוֹרָה לְחֹדֶר וְזְמַן תְּפִלָּה לְחֹדֶר (וְקָל וְחֹמֶר שְׁלֵא לְהִתְעַסֵּק בְּדְבָרִים בְּטָלִים)	פָּרָק ג:
כז	קְבִיעַת הָרְצוֹן לְקוֹם כְּרֵאוֹי בְּטָרֵם יִישַׁן	פָּרָק ד:
לב	לִישֵׁן בְּאִפֶּן שְׂאִינוֹ מְכַבֵּיד עַל הַגּוֹף	פָּרָק ה:
לה	לְהִסִּיר אֶת הַחֲשָׁבוֹנוֹת וְלְקוֹם	פָּרָק ו:
מח	חֵיבוֹב הַזְרִיזוֹת בְּקִיּוֹם הַמְצֹוֹת וּטְעָמִיו	פָּרָק ז:
נז	עוֹד בְּטַעַם חֵיבוֹב הַזְרִיזוֹת בְּכָלֵל, סְכֻנַת הַעֲצָלוֹת בְּקִימָה שֶׁל שַׁחְרִית וְהַסִּיעָתָא דְשִׁמְיָא לְזִרְזוֹ בְּדָבָר זֶה	פָּרָק ח:

סג	הַפְסְדֵי הַמֵּאֲחֵר לַתְּפִלָּה	פָּרָק ט :
צז	עֲצָם שְׁכָרוֹ וּמַעֲלָתוֹ שֶׁל הַמְקַדִּים לַתְּפִלָּה	פָּרָק י :
קז	"שְׂטִיבְלֶאךְ" – רַק בְּדִיעֵבֶד	פָּרָק יא :
קיב	עֲצוֹת נִפְלְאוֹת	פָּרָק יב :
קכז	בֵּין הַזְּמָנִים	פָּרָק יג :

שְׁעַר הַהֲכָנָה לַתְּפִלָּה :

קלג	הַהֲכָנָה לַתְּפִלָּה – מֵהִי ?	פָּרָק א :
קלו	הַחַיּוֹב מְדִינָא לְהַתְּכוּנָן לַתְּפִלָּה	פָּרָק ב :
קמב	כְּעוֹמֵד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ (מִמֶּשׁ) – בִּיצֵד ?	פָּרָק ג :
קמו	הַדְרָכָה מִרְחֻבֵת וְעִמְקָה לְהַהֲכָנָה לַתְּפִלָּה	פָּרָק ד :
קס	בְּעֵית הַדוֹר – חֲפֹזוֹן	פָּרָק ה :
	הַהֲכָנָה לַתְּפִלָּה (וּלְכָל הַמְצֻוֹת) אִם הִיא	פָּרָק ו :
קסד	דְּאוֹרֵיתָא אוֹ דְּרַבְּנָן	
קסט	הַהֲכָנָה לַתְּפִלָּה עַל יְדֵי טְבִילָה	פָּרָק ז :

◇ מאמרי חז"ל בגדל מעלת התפלה, על חיוב התפלה בעונתה קעא

◇ במעלת קריאת שמע, על חיוב קריאת שמע בזמנה קעג

קפא סדר התפילה לכתחילה

מכתב מאת מרן הגאון
רבי חיים פינחס שיינברג שליט"א

ראש ישיבת "תורה אור"
ומורה הוראה דקדוה מטריסדורף
כס"ד, חודש מנחם אב, תשס"ו

מכתב ברכה

הנה הביאו לפני קונטרס נכבד מזרז ומעורר להתגבר ולהתחזק בעשיית רצונו יתברך, וכולו רצוף אהבה ודברי חיזוק מלאים ביראת שמים טהורה לעורר על ענין התגברות כארי לעבודתו ומעלת ההכנה לתפילה ולעבודת בוראנו יתברך. ואין ספק שתהיה תועלת מרובה בקונטרס זה לחזק הלבבות לעבודתו יתברך. ויזכה מחבר הקונטרס החפץ בעילום שמו לשבת באהלה של תורה כל ימיו, ולזכות את כלל ישראל בדברי תורתו ובדברי יראה וקדושה.

הסכמת מרן המשגיח הנה"צ
רבי דב יפה שליט"א

ישיבת "כנסת חזקיהו"
בו תמוז תשס"ז

שמחתי על הופעת הספר היקר "יתגבר כארי" אשר בכוחו באמת להשפיע להתגבר כארי - וכמה רוב טוב צפון בו - ואין לי אלא לברך שהספר הנעלה הזה ינוצל כראוי ויביא רוב ברכה ויבורך המחבר הנכבד ויזכה לחבר עוד ספרים יקרים ומעלין בקודש.

דב יפה

המברכו

חיים פינחס שיינברג

הסכמת מרן ראש הישיבה הגאון
רבי משה מרדכי חדש שליט"א

ישיבת אור אלחנן

בס"ד ד' אייר תשס"ו

שמחתי לראות כתבים
שחיבר רב חביבי בן הישיבה
הרב... שליט"א, וקראם בשם
"יתגבר כארי" וכל כולם זירונו
להתגבר לעשות רצון קוננו.

חביב עלי ביחוד עדותו
שכתבם לא רק ע"מ לקיים
אלא בכדי לקיים (וראה ס'
אור ישראל לרבנו הגר"ם
זצ"ל ס' ל"א החילוק
במשמעיות אלו) היינו
שכתבם כדי להזדרז
בעצמו ומיגו דזכי לנפשיה
זכי גם לאחריני, זכה וזיכה
לאחרים וישר חילו
לאוריתא.

והריני לברכו שיוגביר חילים
בתורה ויוסיף להרבות כבוד
שמים בחיבורים מועילים

הכו"ח לכבוד התורה
ולכבוד אביו ידידי יחי'

בברכה רבה

משה מרדכי חדש

משה מרדכי חדש

הסכמת ראש ישיבת דרכי תורה הגאון
רבי אשר זעליג ויים שליט"א

פעיה"ק ירושלם ת"ו
בס"ד י"ג מנ"א ס"ו

מרן הבית יוסף פתח את
שלחנו המהור "יתגבר כארי
לעמוד בבוקר לעבודת
בוראו". והנה אחד מבני
עליה בירושלים התגבר
כארי לערוך ספר יקר בענין
עבודה זו ושמו נאה לו
"יתגבר כארי".

ספר זה חכמה יש בו ומלאכה
בו, לקט בכל עניני ההכנה
לתפילה, ויש בו כדי לפתוח
לבבות בדרכי עבודת ה'.

בואו ונהזיק טובה להמחבר
הרה"ג המו' ... שליט"א על
פנינה יקרה זו.

בטוחני שיש תועלת גדולה
בספר לכל הבאים בשערי
עבודה, וברכתי להרה"ג
המחבר שליט"א שיזכה
להגדיל תורה ולהאדירה, ועל
ידו תרבה הדעת ועבודת ה'
עד כי יבא שילה בב"א.

ביקרא דאורייתא

הסכמת הגאון

רבי יצחק אורחי שליט"א

מראשי ישיבת מיר

בואו ונחזיק טובה להרב ... שליט"א המשתדל לרומם אחרים ע"י דברים העומדים ברומו של עולם, שהיא עבודת ה' יתברך בתפילה וקבלת עול מלכות שמים, ודבריו נאמרים בדעת ובחן. בספרו יתגבר כארי שבודאי יהי' לתועלת רבה, מקנה המחבר ע"י הידיעות הרבות המכונסות בו, ודברי המוסר המאלפים, חשק ורצון עז לעבודת ה'.

יוסף ה' אומץ וחיילים לו לעלות מעלה בעבודת ה', "עובדהו בתורתו עובדהו בתפילתו"

הכותב וחותם לכבוד התורה ועמליה

יא מרחשון תשס"ז

יצחק אורחי
יצחק אורחי

הסכמת הגאון

רבי יעקב דוד הלברשטאם שליט"א

בס"ד ביום טובה, כ"ג סיון ס"ט לפ"ק הובאו לפני עלים לתרופה ספר יתגבר כארי ל... שליט"א והוא ליקוט נפלא מבי מדרשא דבעלי המוסר אודות הענין הנשגב של קימת אשמורת והכנה לתפילה. עברתי עליו וראיתי בו דברים טובים ומועילים נעימים ונכונים שבודאי ישפיעו לטובה על המעיין. הנני לברך את המחבר שיזכה להפיץ מעינותיו חוצה לזכות את הרבים ולישב על התורה והעבודה זו תפלה כל הימים מתוך נחת והרחבה וכט"ם.

כו"ח לכבוד עבודת התפלה

יעקב דוד הלברשטאם

שער
קימה של
שחרית

פָּרָק א

החיוב להתגבר כארי בעשית המצוות ומדוע הוא שיף במיוחד בהשקמת הבקר

א. יתגבר כארי לעמד בבקר לעבודת בוראו שיהא הוא מעורר השחר (שלחן ערוך ארח חיים סימן א ס"א). הנה המקור לדברי השלחן ערוך הוא מדברי הטור שם, שמביא את המשנה באבות (פ"ה מ"כ) 'הודה בן תימא אומר הוי עז פנמר וקל פנשר רץ פצבי וגבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים'. וכותב בהמשך: לכן צריך האדם להתגבר כארי לעמד בבקר לעבודת בוראו. ואף אם ישיאנו יצרו בחרף לאמר איך תעמד בבקר והקר גדול, או ישיאנו בקיץ לאמר איך תעמד ממטתך ועדין לא שבעת משנתך, התגבר עליו לקום, שתהא אפה מעורר השחר ולא יהא הוא מעירך וכו'. ובפרישה כתב על זה: שלפי שקדם עלות השחר הוא צריך שיצמד ויכין עצמו לעבודת בוראו, ואז יצרו מתגבר עליו לישן יותר מבכל הלילה כדי לבטלו מעבודת יוצרו.

משמע מדברי הפרישה שעקר התגברות היצר להעמיק ולהמתיק את שנתו ולהנעים את שכיבתו היא בשעה שקובע לעצמו לקום, וכנגד התגברות זו של היצר צריך שיתגבר כארי לעבודת בוראו.

התגברות זו של היצר דוקא בזמן שצריך לקום, היא תוספת על תאות השנה החזקה שיש לאדם גם בלא חכי. וכמו שכתוב בדברי המהר"ל בענין תפלת שחרית (נתיבות עולם, נתיב העבודה

פרק ג) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: וְכַאֲשֶׁר הָאָדָם יִשָּׁן שָׁנָה שֶׁל שְׁחִירִית, וְחִפֵּץ וְתֵאָב הָאָדָם לְהִיּוֹת נִמְשָׁךְ אַחַר הַשָּׁנָה שֶׁהוּא גּוֹפְנִי בְיוֹתֵר, כִּי אֵין לָךְ שֶׁהוּא גּוֹפְנִי כְמוֹ הַיִּשָּׁן, שְׁלֹא נִשְׁאַר רַק הַגּוֹף וְאֵין הַנֶּפֶשׁ פּוֹעֵל כָּלֵל, וּבְאֲרֵנוּ זֶה אֶצֶל שָׁנָה שֶׁל שְׁחִירִית עֵינַי שָׁם. וְצָרִיךְ לְהִתְגַּבֵּר הָאָדָם וְלַעֲמֹד מִשְׁנָתוֹ וְלְהִתְפַּלֵּל, וּבְזֶה מְשַׁעֲבֵד הָאָדָם גּוֹפּוֹ אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר גּוֹבֵר עַל גּוֹפּוֹ. * עכ"ל.

ב. בְּסֵפֶר חֶסֶד לְאֵלִפִים (לְבַעַל הַמַּחְבֵּר סֵפֶר פְּלֵא יוֹעֵץ) [אַרְחַ חַיִּים סִימָן א] כָּתַב עַל דְּבָרֵי הַשְּׁלַחַן עָרוּף וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: יִתְגַּבֵּר כַּאֲרֵי לַעֲמֹד בְּבִקָּר לְעַבֹּדֶת בּוֹרְאוֹ שִׁיְהֵא הוּא מְעוֹרֵר הַשַּׁחַר; בְּזֶה תְלוּי כָּל הַיְהוּדוֹת, שִׁיְתְּגַבֵּר כַּאֲרֵי לְקַיֵּם כָּל דְּבָר טוֹב וְלִמְשָׁךְ יָדוֹ מִעֲשׂוֹת כָּל רַע. וְצָרִיךְ גְּבוּרָה לְשִׁבֵּר תְּאֲנוֹת וְלְהִלָּחֵם עִם יִצְרוֹ הָעוֹמֵד עַל יְמִינוֹ לְשַׁטְנֵנוּ. וְאִם בְּכָל הַשְּׁעוֹת אָמְרוּ "בְּעֵדָנָא דִּיִּצְרָהָרַע לִית דְּמִדְּכַר לִיִּצְרָה טוֹב", עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה בְּעַת קוּמוֹ מִשְׁנָתוֹ, שֶׁהוּא מְטַמְטֵם בְּשָׁנָה וְלֹא זָכַר הָאִישׁ הַמְּסַכֵּן מֵה חוֹבָתוֹ וְיַעֲשֶׂנָה, וְיִצְרָה סְמוּךְ מְסִיתוֹ הַסֵּת כְּפוֹל, וּמְפִיל עָלָיו עֲצָלוֹת וְכֹבֵד רַב, בַּחֲרָף מִפְּנֵי הַצָּנָה, וּבִקְיִין מִפְּנֵי שְׁלֵא שְׁבַע בְּשָׁנָה, אוֹ מִפְּנֵי שְׁאֵין לוֹ גֵר מוֹכֵן. אוֹ אוֹמֵר לוֹ שְׁכַב עוֹד מְעַט עֲתָה תִקּוּם כִּי עוֹד חֲזוֹן, עַד שְׁחוֹטְפֵתוֹ שָׁנָה וְנִמְצָא יִשָּׁן כָּל הַלַּיְלָה, אוֹ גַם מְאֻבֵּד תְּפִלָּה בְּצַבּוֹר. וּמֵאַחַר שֶׁבִתְחִלַּת הַיּוֹם תִּקְפוּ יִצְרוֹ, אֵף בּוֹ יָשׁוּב יִהְפֹּךְ יָדוֹ כָּל הַיּוֹם, מְרַעָה אֶל רַעָה יִצָּא וְיִתְגַּבֵּר עָלָיו יִצְרוֹ וְיַעֲשֶׂה בּוֹ אֵת אֲשֶׁר זָמַם, כִּי עֲבָרָה גּוֹרֶרֶת עֲבָרָה. וְאָמְרֵי אֵינְשֵׁי: מִן הַשַּׁחַר נִרְאָה טוֹב הַיּוֹם. הִנֵּה כֵן, הָאִישׁ הַחִפֵּץ חַיִּים, בְּתַחֲבוּלוֹת יַעֲשֶׂה

* ועפ"י זה נראה להסביר בס"ד מה שכתוב בק"ש: ואהבת את ה' אלוקיך וגו' ובכל נפשך. ומפרש רש"י: אפילו הוא נוטל את נפשך". דהיינו אפילו בזמן שנוטל את נפשך, בשינה, שלא נשאר רק הגוף ואין הנפש, פועלת כלל (וכדברי המהר"ל), גם אז "ואהבת" ע"י שתקום בהתגברות ובמסירות נפש. ומצאתי כן ת"ל בדברי האדמו"ר מפרמישלאן וצ"ל המובאים בספר "שיחות בעבודת ה'".

מלחמה, ויקבל עליו בכל תקף שתכף שיעזר משנתו יקום
בזריות לעבודת בוראו ואם יעבר יקנס עצמו באיזה ענוי וסגוף
באותו יום, או לתן איזה פרוטות לצדקה. על פגון זה אמרו,
קדמיה לרשיעא עד לא יקדמינך. זאת תורת האדם הרוצה לנצח
יצרו ולעבד את יוצרו. עכ"ל.

ג. וכעין זה כתוב בהקדמה לספר המקנה על מסכת קדושין
לגאון בעל ההפלאה (פתחא ועירא אות לח): "אמר ר"ש בן לקיש
לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע וכו' ואם לאו יעסק
בתורה וכו' ואם לאו יקרא קריאת שמע וכו' ואם לאו יזכר לו
יום המיתה (בברכות ה.). וכמו שאמרו יתגבר פארי לעמד בבקר
לעבודת הבורא. והוא שמירה לכל היום להיות לו לעזר להתגבר
ולנצח את יצרו. ואם יסיתהו יצרו להתגרות בשנה של שחרית,
יאמר בזה, התקנה שיזכר לו יום המיתה, כמו שאמרו בעירובין
(סה.) "אמרה ליה ברתיה דרב חסדא לרב חסדא: לא בעי מר
מינם פרתא, אמר לה: השתא, אתו יומי דאריכי וקטיני וגיננז
טובא". פירש רש"י: יומי דאריכי, ימים שהיא בקבר, וכו'.
ובזכרון הדברים האלה יתעורר משנתו ויקרא קריאת שמע
בעונתו, וזהו תקנתו". ועיי"ש עוד.

ד. ובספר דברי אמת (מתלמיד הגרי"ס, נדפס בסוף ספר לשכנו
תדרשו) כתב בענין זה: עוד כתבו חכמי המוסר, פי כל איש
הרוצה לזכות את עצמו בתורה ומעשים טובים, יקיים תמיד הדין
הראשון של הספר הקדוש שלחן ערוך: יתגבר פארי לעמד בבקר
לעבודת בוראו. וכתוב בספרים כי מאד צריך להיות האדם זהיר
בו, כי אם חס ושלום בדין הראשון ישלט עליו יצרו שלא לקימו,
עוד ישוב ויראה מה יעשה באחריתו. על פן ירגיז אדם יצר טוב
על יצר הרע, וישים אל לבו גם מה שכתב הרמ"א שם בהג"ה
ראשונה; שויתי ד' לנגדי תמיד, פי מלא כל הארץ כבודו,

וכביכול הוא יתברך רואה בעצלותו והמשכו אחר השנה בעת קימה לקריאת שמע ולתפלה, ויבוש ויכלם, ואז ידלג כאיל לעבודת ה' יתברך. וכתבו כי נכון שלא ידבר האדם בעניניו בעת אשר יקום, רק יהיה דבורו הראשון קדש לברך את קונו. וכל שכן שהוא גדר שלא ימשך בדברים עם בני ביתו ומשרתיו קדם שיברך ויתפלל.

ה. עוד דברים נפלאים השיכים לזה מצאנו בספר "משל האבות" על דברי המשנה (אבות ג י) "שנה של שחרית... מוציא את האדם מן העולם": בהקדמת הספר "אגלי טל" מביא האדמו"ר רבי אברהם בורנשטיין זצ"ל מסוכטשוב בשם האריז"ל, שקריאת-שמע של שחרית רשומה נפר כל היום, ולכן אין צריך לומר קריאת שמע בתפלת המנחה. בעקבות דברים אלו מוסיף הגאון רבי נתן גשטטנר שליט"א ("להורות נתן" אבות) בשם שקריאת-שמע של שחרית מושכת אחריה קדשה לכל היום, כמו-כן להפך: אדם הישן בשחרית, שנתו מושכתו שישתה בצעהרים, ושתיית יין בצעהרים גוררת אחריה שיחת ילדים, וזו גוררת אחריה "ישיבת בתי פנסיות של עמי-הארץ". נמצא איפא, שכל הפרטים המנויים במשנה תלויים וקשורים זה בזה, וזאת משום שעברה גוררת עברה, ולולא ה"שנה של שחרית" לא היה האדם מגיע אל כל האחרים.

מכאן מתבקשת מסקנה פשוטה וברורה: אדם שמעורר את השחר ולומד תורה ומתפלל, הרי רשומו נפר כל היום לטובה, מאחר שמצוה גוררת מצוה. ע"כ.

ו. והרב הקדוש מרדכי זי"ע באר הפסוק (תהלים סג, ב) אלקים א-לי אפה אשחרך, צמאה לך נפשי וגו'. ש"אשחרך" הוא מלשון "שחר", והינו "אלקים, א-לי אפה אשחרך" כשאני מקבל עלי

אֶלוֹקוֹתָךְ בַּבֶּקֶר וּמִשְׁעֶבֶד אֶת עֲצָמֵי בְּמַחְשָׁבָה הָרֵאשׁוֹנָה לְעֶבֶד
 עֲבוֹדָתְךָ יִתְבָּרַךְ, אֲזוּ בְּלִי סֶפֶק שֶׁ"צִמְמָאָה לָךְ נִפְשִׁי" — כָּל הַיּוֹם,
 "כִּמָּה לָךְ בְּשָׂרִי" — בְּכָל מַצָּב שִׁיְהִיָּה, אֶפְלוּ "בְּאַרְצָן צִיָּה וְעִיָּה
 בְּלִי מַיִם" כָּל נִסְיוֹן שִׁיְהִיָּה לֹא יִבְטֵל אוֹתִי מִדְּבָקוֹת בְּה' יִתְבָּרַךְ
 (שיחות בעבודת ה', ש"ב יתגבר כארי)

וְצַדִּיקֵי הַדּוֹרוֹת זִי"ע גָּלוּ לָנוּ נִפְלְאוֹת עַל פֶּחַ זֶה שֶׁל רֵאשִׁית,
 אִיךָ שֶׁבְּכָל מַצָּוָה וּמַצָּוָה וּבְכָל עֲבוֹדָה פְּרָטִית שֶׁל כָּל יְהוּדִי, אִם
 יִתְחַזֵּק וְיִתְאַמֵּץ בְּרֵאשִׁית וְהִתְחַלַּת הַמַּצָּוָה, הִתְחַלַּת סֵדֶר הַלְמוּד
 וְסֵדֶר הַתְּפִלָּה, וְאֲכִילָה, וְכַדוּמָה בְּשָׂאֵר עֲבוֹדוֹת, שֶׁהֵרֵאשִׁית תִּהְיֶה
 בְּכָל הַתְּקוּף וְהַעֲזוֹ, תִּתְמַשֵּׁף קִדְשַׁת הָרֵאשִׁית עַל כָּל הַמְּשֵׁף הַמַּצָּוָה
 וְיִנְצַל מִכָּל מִינֵי הַפְּרָעוֹת וּמִלְחָמֹת הַיָּצָר שִׁיְכוּלִים לְהִתְעוֹרֵר
 בְּמִשְׁף הַסֵּדֶר, הֵן בְּחֻשְׁקַת הַתּוֹרָה, הֵן בְּהִתְמַדְּהָ, הֵן בְּהַפְּרָעוֹת
 מִשָּׂאֵר אֲנָשִׁים, וְהֵן בְּכּוֹנֶנֶת הַתְּפִלָּה, וּבְעֵמֶק הַלֵּב, כָּל נִסְיוֹנוֹת אֵלוּ
 יִהְיוּ בְּטָלִים וּמִבְטָלִים אִם רַק יַעֲמֵד חֲזֵק שְׂרָאשִׁית הַתְּחִלַּת הַסֵּדֶר
 תִּהְיֶה פְתוּקָנָה. וְכֵה אָמַר הָרַב הַקְּדוֹשׁ ר' חַיִּים וַיִּטַּל זִי"ע עַל
 הַפְּסוּק (בְּרֵאשִׁית ג, טו) הוּא יְשׁוּפֵךְ רֵאשׁ וְאַתָּה תְּשׁוּפְנוּ עֲקֵב.
 שֶׁהֵקֵב"ה אָמַר לְנַחֵשׁ הַקְּדָמוֹנִי, שֶׁהָאָדָם יִהְיֶה בְּכַחוֹ לְשִׁלֵּט עָלָיו
 וּלְכַבְּשׁוֹ לְגַמְרִי, אִם רַק יִתְחַזֵּק בְּרֵאשׁ וּבִתְחִלַּת הָעֲבוֹדָה, וְזֶהוּ:
 "הוּא יְשׁוּפֵךְ — רֵאשׁ", אָבֵל "וְאַתָּה תְּשׁוּפְנוּ", שֶׁהֵנַחֵשׁ יִהְיֶה בְּכַחוֹ
 לְשִׁלֵּט עַל הָאָדָם וְלִהְפִּילוֹ, כִּשֶׁהָאָדָם יִהְיֶה בְּכַחֲנֵיַת "עֲקֵב", דִּהְיִנוּ
 כִּשְׁכָּל פְּחוֹ וְהִתְאַמְּצוֹתוֹ יִהְיוּ רַק בְּסוּף, כִּי אֲזוּ כְּבָר כְּבוֹל הוּא בְּיַד
 הַיָּצָר הָרַע, חַס וְשְׁלוֹם.

וְסִפּוֹר נִפְלָא עַל עֲנִיָּן זֶה סִפּוֹר הָרַב הַקְּדוֹשׁ ר' צְדוּק הַכֹּהֵן
 מְלוּבָלִין זִי"ע, מֵה שָׂרְאוּ עֵינָיו בְּיַמֵּי נְעוּרָיו. וּמִזֶּה לָקַח מוֹסֵר
 וּכְלָל גְּדוֹל לְכָל יָמֵי חַיָּיו, וּבְזָכוֹת זֶה שָׁבֵר כָּל הַמְּחַצוֹת הַקְּשׁוֹת
 שֶׁהָעֲמִיד עָלָיו הַיָּצָר הָרַע בְּכָל עֲנִיָּנוּ בְּעֲבוֹדַת ה', עַד שֶׁזָּכָה
 וּנְתַעֲלָה לְמַדְרָגוֹת גְּבוּהוֹת וְנִשְׁגָּבוֹת. וְכֵךְ הִיָּה הַמַּעֲשֶׂה:

פעם בצעירותו בלכתו ברחוב, ראה אב וכנו שהיו עניים מרודים מטילים יחד, וכמעט גועו מרעב. פתאם הבחין האב במטבע נוצצת המונחת על הארץ בתוך הבץ, ואמר לבנו להרימה, אף מרב חלישותו של הבן, ומה גם שחשב שזו מטבע קטנה פחותת ערך, התעצל ולא רצה להרימה. לפיכך התכופף אביו להרימה, ועמל קשות לנקותה. והנה ראה שהמטבע אכן שנה לקנות בה איזה מאכל להחיותם ברעב, הלך מיד וקנה בתמורתה שלשה עשר פרות.

בראות האב שבנו כמעט גוע מרעב, צוה לו שיאכל את כל הפרות, אף הבן סרב לאכלם, באמרו: אתה הרמת את המטבע וטרחת בשארית כחך לנקות אותה ולקנות בה פרות, מגיע לך בדין לאכל את כלם, ואלו אני התעצלתי מלעשות שום השתדלות, ולמה מגיע לי לאכל מפריה ולשבע מטובה, ובדין הוא שרק אתה תאכלם. אבל היות שלרחמי האב אין גבול, ובפרט שבנו היה במצב סכנה יותר ממנו, טכס עצה בנפשו היאך להשפיע על בנו שיאכל מהם, ואמר לו שהוא צריך עתה ללכת לבד לאיזה מקום, ורוצה שבנו ילך מרחוק בעקבותיו, ובמקום פלוני ימצאהו. וכן עשה, ויצא לדרכו. ובדרך הליכתו השליך ארצה פרי אחד, ואחר כך עוד פרי ועוד פרי, עד שבמשך הדרך היו כל הפרות מפזרים על הארץ ומשקעים בבץ.

כשבנו הלך בעקבותיו מצא פרי מונח על הארץ בבץ, שמח מאד על מצאתו, ולא עלה על דעתו שנה מאביו, אלא חשב שנה מאיש אחר. והתכופף בשארית כחותיו להרימו וברב טרחה עלה בידו לנקותו מהבץ שהיה משקע בו עד שיהא ראוי למאכל אדם. ובינתיים ראה ממרחק עוד פרי כזה מונח על הארץ בבץ, וטרח גם שם להרימו ולנקותו. כך טרח ועמל קשות בכל פרי ופרי, עד

שְׁעֵלְתָהּ לוֹ אַחֲרֵי שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה טְרַחֲוֹת רַבּוֹת וְקָשׁוֹת לְהַחְיֹת אֶת נַפְשׁוֹ וּלְהַתְּאוֹשֵׁשׁ מִהֲרַעֲב...
 ...

מוסר ההשכל הנלמד ממעשה זה מובן מאליו, שְׁבִטְרַחָה אחת בהתחלה אֶפְשָׁר לְחַסֵּף לְעַצְמוֹ הַרְבֵּה טְרַחֲוֹת יְתֵרוֹת הַבָּאוֹת בְּאִמְצַע הַדְרָף. אלו הִיָּה הַבֵּן הֵנָּה טוֹרַח בְּפַעַם הָרֵאשׁוֹנָה כְּשֶׁמֵּצָא הַמְּטַבֵּעַ, הִיָּה חוֹסֵף מֵעַצְמוֹ כֹּל שְׂאֵר הַטְּרַחֲוֹת, כִּי בַדִּין הִיָּה מַגִּיעַ לוֹ לְאָכַל מִפְרִיָּהּ. אֵף כִּי בִּזְיוֹן שֶׁהַתְּעַצֵּל בַּהֲתַחֲלָה, הַצָּרֵף לְהַרְבֵּה עִמָּל וְטְרַחָה כְּדִי לְהַשְׁלִים מַה שֶׁהַחֲסִיר בְּעֲצָלוּתוֹ. כֵּן הוּא בְּעִבּוּדַת ה', אִם מִתְּאַמֵּץ בְּהַתְּחַלַּת הָעִבּוּדָה, בְּהַתְּחַלַּת הַדְרָף, וּבְהַתְּחַלַּת הַתְּפִלָּה, חוֹסֵף לְעַצְמוֹ בְּזֶה הַרְבֵּה נְסִיוֹנוֹת וְעִמָּל וּמְלַחֲמַת הַיֵּצֵר הַמְּתַעַרְרִים בְּמִשְׁפָּף זְמַן הָעִבּוּדָה (שיחות בְּעִבּוּדַת ה' שִׁיחָה א).

ז. וּבַעֲנֵן זֶה שֶׁל הַשְּׁפָעָה הַטּוֹבָה שֶׁל הַתְּגַבְרוֹת הָאָדָם בְּבִקְרָה לְעִבּוּדַת הַבוֹרָא וְהַפְּחוֹת שְׁנוֹסְפִים לוֹ עַל יְדֵי זֶה, יֵשׁ לְהוֹסִיף מַה שֶׁכְּתוּב בְּסִפְרֵי שׁוּמְרֵי אֲמוּנִים (מֵאֵמֶר פִּתְחוּ שַׁעֲרֵי פֶרֶק יט) בְּשֵׁם הַזֵּהָר הַקְּדוֹשׁ, עַל הַפְּחוֹת הַגְּדוּלִים שְׂזוּכָה לָהֶם הָאָדָם עַל יְדֵי קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: וְהִנֵּה בְּקְרִיאַת שְׁמַע יֵשׁ בּוֹ ד' מְדֻרְגוֹת, אֵלוֹ הֵמָּה סִדְרָם וּמְעַמְדָם מִתְּתָא לְעִלְיָא, רֵאשִׁית קְרִיאַת שְׁמַע שְׁעַל הַמְּטָה, וְאַחַר כֵּן קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל עֲרִבִית, וְאַחַר כֵּן קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל הַקְּרַבְנוֹת, וְאַחַר כֵּן קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית שְׁעוֹמֵד לְעִלְיָא מִכָּל הַד' קְרִיאַת שְׁמַע, כְּמוֹבָא בְּכַתְבֵי רַבְּנֵי הָאֲרִיז"ל.

וְהִנֵּה בְּקְרִיאַת שְׁמַע שְׁעַל הַמְּטָה מוֹבָא בְּכַתְבֵי רַבְּנֵי הָאֲרִיז"ל שֶׁיֵּשׁ בְּכַחוֹ לְהַרְגֵּ אֶלֶף וְקַכ"ה מְזִיקִים בְּפַעַם אַחַת, וְכָל שֶׁכֵּן בְּקְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית מַה נֵּאמַר וּמַה נְדַבֵּר מַה שֶׁאֶפְשָׁר לְפַעַל בְּזֶה, כְּמִבְּאֵר בְּהַקְּדַמַּת תְּקוּנַי זֵהָר הַקְּדוֹשׁ (דף ח ע"ב), וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: וְכַפָּא אִיהוּ מָאן דְּיַדַּע לְאַנְיָף לִיָּה בִּידֵיהּ לְכָל סִטְרָא עֲלָא וְתִתָּא

וארבע סטרין בשית ספירן תרין פיפיות דחתיף בהון עלא ותתא מתרין סטרין וכו', והאי איהו דאוקמוהו מארי מתניתין כל הקורא קריאת שמע כאלו אויזו חרב פיפיות בידו, והא אוקמוהו על מטתו, להגן מן המזיקים, אבל בקריאת שמע דצלותא, אדון המזיקין קשור לית ליה רשו למברח, ונפאה איהו מאן דשחיט ליה בההוא זימנא לקיים (בא להרגו) השכם להרגו וכו'. עכ"ל.

וכאן תראה גדל מעלת קריאת שמע של שחרית נגד קריאת שמע שעל המטה, שאדון המזיקין קשור בידו. ואם בן ממילא נקשרים בידו כל חילות שהמה ברשותו של אדון זה, והמה ממש דברים נוראים להמעין בהם באלה הדבורים.

ח. באור נוסף בדברי השלחן ערוך כתוב בדבריו המאירים והעמוקים של ראש ישיבת "עטרת ישראל" הרה"ג ר' ברוך מרדכי אורחי שליט"א בספר "ברכת מרדכי". זה לשונו שם בפרשת בלק על הפסוק "הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא" (כג, כד) על ענין "כח הרצון":

ברש"י כתב, כשהן עומדין משנתם שחרית הן מתגברים כלביא וכארי לחטף את המצוות וכו', ע"כ. ובשלחן ערוך ריש ארץ חיים כתב וזה לשונו: יתגבר פארי לעמד בבקר לעבודת בוראו שיהא הוא מעורר השחר, ע"כ. ובבאור הגר"א שם צין לדברי המדרש רבה בפרשה (פרשה כ סי' כ) על פסוק זה, דאיתא שם: הן עם כלביא יקום, אין אמה בעולם פיוצא בהם, הרי הן ישנים מן התורה ומן המצוות, ועומדים משנתם פאריות וחוטפין קריאת שמע וממליכין להקב"ה ונעשין פאריות וכו', עי"ש. וצריך באור מה הענין בהתגברות מיחדת זו שיש לעם ישראל, ומה תועלת יש בה.

ונראה לבאר, דיגש איבר רוחני באדם שיגש בו פח הרצון, וענינו הוא שכל אדם יש לו רצונות לדיברים מסוימים, והאיבר הזה מלא רצונות, ואם איבר זה אינו מלא ברצון ותשוקה לרוחניות, לתורה ולמצוות, אזי נכנסים בו רצונות ותשוקות אחרים, והאדם צריך שיהא כל רצונו בלתי לה' לבדו, וכאשר יש לאדם רצון משלם לדבר אחד, הרי הוא עושה אותו בכל פחו, וזהו הענין הנאמר שיתגבר בארי, שדבר זה מעורר לו חשקת הרצון, וממלא את רצונו אך ורק לקיום רצונו תברך.

וכשיש לאדם רצון לקיום מצוות, וכל חשקו ורצונו הוא לזה, הריהו מקבל את הכח והפלים לקיום הדבר בשלמות. וזהו הבאור במה שנאמר בתהלים (קיב, א) "אשרי איש ירא את ה' במצותיו חפץ מאד גבור בארץ יהיה זרעו", ונראה באורו לפי מה שנתבאר, דמאחר שהוא חפץ במצותיו "מאד", על פן "גבור" יהיה הוא וזרעו, שמקבל כחות לזה.

ט. והמשגיח דליקווד רבי נתן ווכטפויגל זצ"ל אמר בענין זה של שבח ומעלת עם ישראל בהתגברות בקיום המצוות: כשבלעם רוצה לתת הגדרה על כלל ישראל, מה הוא אומר, "הן עם פלביא יקום וכארי יתנשא". הוא לא מדבר על עצם המעשה, הרבה יכולים לעשות מצוות, העקר הוא "אין עושים את המצוות", איכות הדברים! והשבח הגדול הוא "פלביא יקום וכארי יתנשא". ועוד אמר: צריכים לדעת, אם לא מתגברים בארי לעמד בבקר לעבודת הבורא, אין את המצוה פראוי, זה בלי ידיים וכלי רגלים, זה לא סתם הדור מצוה, זה הלכה בשלחן ערוך (ארח חיים סי' א) "יתגבר בארי"! הנה טוען שאנשים עושים טעות, ולא מבינים שה"נוארט" של השנה בלילה, הוא כדי "לקום בבקר", להתגבר ולעמד בארי... (לקט רשימות בעניני תפלה עמ' עה).

ומה נוראים הם דברי רבנו יונה על העושה מצוות ללא התגברות אלא כפי המזדמן, וזה לשונו בפרושו על מסכת אבות (פרק ה משנה יד): "ארבע מדות בהולכי לבית המדרש, הולך ואינו עושה". אין הפונה שלא עושה כלל מפל מה ששמע בבית המדרש, כי אף הנמנע מעשיית המצוות רשע גמור, אף שאינו עושה עבירות, אף הפונה שאינו מחזר אחריהן לעשותן, וכשיבאו לידו עושה אותם על מקרה (ועליו אומרת המשנה שמקבל שכר רק על ההליכה ולא על עשיית המצוה!).

י. ועל העיפים לקום ולבא לתפלה, וכן המתנמנמים בשעת התפלה, כתוב במדרש רבה (פתיחתא דאיכה רבתי אות י): ולא אותי קראת יעקב, קאים טרון כל יומא ולא לעי, וצלווי קמוי את לעי? וכתב ה'מתנות כהנה': ופרושו, עומד כל היום בשוק ונושא ונותן בעסקיו ואינו יגע, ולהתפלל לפני הקב"ה הוא יגע. ועל כך כותב המדרש רבה: הוי ולא אותי קראת יעקב, הלואי לא הכרתיך יעקב, למה? כי יגעת בי ישראל [בעבודתי אתה עיף ויגע].

מאמר זה הראיתי לכמה בני אדם, דבבקר קמים בפנים זוועפות, ותשושי פח נדמו עמי, נערים פגי זקנים, ואינן יוצאין לבית הכנסת להתפלל בצבור, ואחרי כן אוכלים מה שרגילים, ויוצאין לשוק לעסקיהן מאריות גברו, הייטב בעיני ה' שיעשו ימים רבים כזה, ותינח פעם ביוכל בשגגה שיוצא. ה' הטוב יכפר בעד, ויתנו לב לשוב לקים סעיף ראשון של השלחן ערוך: יתגבר כארי לעמד בבקר לעבודת בוראו. ועבודת בוראו, עבודה שלמה עבודה תמה הוא לילך מעטף בטלית ותפלין מעשרה ראשונים לבית הכנסת, וכזה יפק רצון מה' (ר"ח פאלג'י זכירה לחיים, ח"ב דף צו ע"ג).

יא. ומספר על אחד מזקני החסידים מהדורות הקודמים זצ"ל, שלעת זקנתו היה מתעורר כמה פעמים באמצע הלילה

לעשות צרכיו, וקבל על עצמו שכל פעם שיזדמן לו לקום באמצע הלילה, לפני שיחזר לשנתו ילמד שורות אחדות באחד מהספרים הקדושים. כשנשאל למנהגו זה, ענה ואמר: הלא בלילה עולה כל נשמה למעלה בגן עדן ויושבת בצותא עם נשמות קדושות אחרות. והנה אם הנשמה צריכה להפרד מהן כדי לחזר לגוף האדם מהסבה הנ"ל, אחר כך כשחוזרת למעלה שואלות אותה הנשמות היכן הייתה ולמה נפרדה מהן, ומוכן מאד, שזה לא נעים שתאמר להנשמות הקדושות הסבה הנ"ל, ולכן לומד קצת באחד מהספרים הקדושים, כדי שתוכל לומר להם הלכתי ללמד איזה מאמר קדוש... והנה לאמתו של דבר הבושה הזאת איננה כל כך גדולה, כי הרי הנשמות יודעות היטב שהאדם איננו מלאך והוא רק בשר ודם, אבל הבושה האמתית היא כשהנשמה חוזרת לגוף האדם בבקר כי הגיע הזמן שצריך לקום לעבודת ה', והעצל הזה במקום לקום בזריזות לעבודת ה', מהפך את עצמו לצד השני ויישן ויחלם שנית, אז הנשמה חוזרת למעלה בתרפה ובושה, ושואלים אותה מה זאת כי נפרדת מאתנו ומיד חזרת, ואוי לאותה בושה וכלמה כשהנשמה צריכה לומר להם האמת כי חזרה מפני גדל העצלות שאינה רוצה לקום לעבודת ה'... (שיחות בעבודת ה', ש"ב יתגבר פארי).

יב. והנה מהדברים עד פה השתמע שענין הגבורה פארי הוא כדי לנצח את היצר הרע המטיל רפיון ועצלות כדי להרחיק את האדם מעבודתו יתברך. אמנם מדברי הזהר הקדוש נראית הבנה אחרת בענין הזה, הבנה ממבט של רוממות. וזה לשון הזהר (שמות דף ה:): "אמר רבי יהודה אילמלי הווי ידעין בני נשא רחמימותא דרחים קודשא בריך הוא לישראל, הווי שאגינ ככפירא למרדף אבתריה, דתניא בשעתא דנחת יעקב למצרים, קרא

קודשא בריהוּ הוא לְפַמְלִיא דִּילֵיהּ, אָמַר לְהוֹן: פּוֹלְכוֹן חוּתוֹ
לְמַצְרִים וְאַנָּא אֵיחּוּת עִמְכוֹן וְכוּ', עכ"ל.

וְהִינוּ שְׁהֵתְגַבְרוּת פְּאָרֵי הִיא לְהַזְדָּרֵז מִכַּח הַתְּפָרָה בְּגִדְל
אַהֲבַת הַבּוֹרָא לְעַם יִשְׂרָאֵל, לְרִדְף אַחֲרֵיו וּלְהַתְדַבֵּק בּוֹ, כְּדֵי לֹא
לְהַחְמִיץ רַגַע שֶׁל אֶפְשָׁרוּת לְחַסוֹת בְּצַל כְּנַפְיוֹ וּלְהִיּוֹת קְרוֹב אֵלָיו
עַל יְדֵי עֲבוֹדָתוֹ וְהַעֲסֵק בְּמַצּוֹתָיו. וּבְאַמַּת, כֶּף מוֹרָה גַם כֵּן
(לְכַאוּרָה) לְשׁוֹן הַמְדָּרֵשׁ רַבָּה (הַנִּזְלֹא אוֹת ה): וְעוֹמְדִין מִשְׁנֵתָם
כְּפָרִיּוֹת וְחוֹטְפִין קְרִיאַת שְׁמַע וּמְמַלִּיכִין לְקַב"ה. וּמְבַאֵר לְפִי זֶה
גַם מַה שֶׁהַמְדָּרֵשׁ מְקַדֵּים לְשׁוֹן זֶה אֵת הָעֲנִיָּן שֶׁהָרִי הֵם יִשְׁנִים
מִן הַתּוֹרָה וּמִן הַמַּצּוֹת, שֶׁזֶּה אוֹתוֹ עֲנִיָּן, שֶׁכֵּל הַזְּמַן הֵם דְּבַקִּים
בּוֹ עַל יְדֵי הַתּוֹרָה וְהַמַּצּוֹת.